

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enarratio Epistolæ Prioris Ad Timothevm, Et Dvorvm Capitum secundæ

Melanchthon, Philipp

Vitebergæ, 1561

VD16 M 3167

Propositiones Complectentes Præcipvos articulos doctrinæ cœlestis,
tradit[a]e in schola Vitebergensi, à Reuerendo uiro D. Philippo Melanthonē,
ut essent materia disputationum contra præstigias ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-36308

PROPOSITIONES

COMPLECTENTES PRÆCIPUOS
articulos doctrinæ cœlestis, traditę in scho-
la Vitebergensi, à Reuerendo uiro D. Phi-
lippo Melanthere, ut essent materia
disputationum contra præ-
stigias Põrificias et mul-
tas recentes.

I.

MULTA sunt illustria testimonia in natura, quæ ostendunt esse Deum, & qualis sit, de quibus & Rom. 1. dicitur, Vt ordo corporum mundi, & motuum cœlestium, conseruatio specierum, & in homine noticiæ discernentes honesta & turpia, & uindex conscientia, sed mens Christiana aspiciat patefactiones Dei, factas in educatione populi Israël ex Ægypto, in resuscitatione mortuorum, & in alijs miraculis, & in tota historia Domini nostri Iesu Christi. Habet & pietas non ignara pœnitentiæ in suis consolationibus certa testimonia de Deo, Sicut Paulus inquit Rom. 8. Ipse Spiritus testatur spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Et 2. Corinth. 1. Dedit arrabonem spiritum in corda nostra. Et recte dictum est ab Augustino: Credens scit se credere.

II.

Ago gratias Deo, quod se patefecit generi hu-

mano illustribus testimonijs, & uult agnoscere
 Filium Mediatorem, & uera fide amplector to-
 tam doctrinam in Prophetarum & Apostolorum
 libris traditam, & comprehensam in Symbolo
 Apostolico, Niceno & Athanasiano.

III.

Et iuxta hanc doctrinam credo esse aliquam
 ueram Dei Ecclesiam, quæ est cœtus uisibilis am-
 plectens Euangelium, in quo cœtu filius Dei me-
 diator est efficax per ministerium, & multos re-
 generat spiritu sancto, ut sint æterna ipsius hære-
 ditas. Simul autem multi sunt in hoc uisibili
 cœtu non sancti, qui tamen professione doctrinæ
 cum sanctis consentiunt.

IIII.

Non ludo præstigijs interpretationum, nec
 misceo religiones in unum chaos, sed in hac sola
 Ecclesia Domini nostri Iesu Christi adfirmo do-
 nari hominibus remissionem peccatorum, iustici-
 am, & salutem æternam, & sententiam in sin-
 gulis doctrinæ membris fideliter retineo, qua in
 Catholica Ecclesia Dei intelliguntur, & damno
 omnes furores damnatos iudicijs Catholicæ Ec-
 clesie Dei, uidelicet, Ethnicos, Epicureos, Stoicos,
 Academicos & similes, Item Iudaicos, Mahome-
 ticos, Ebioneos, Manicheos, Arrianos, πρὸς μα-
 τομαχίᾳς, Pelagianos, Nouatianos, Danatisti-
 cos.

cos.

ONES

RECIPVOS
 litę in scho.
 irō D. Phi.
 materia
 præ-
 ul

onia in natu-
 & qualis sit,
 do corporum
 ruatio specie-
 entes honesta
 d mens Chri-
 ctas in edu-
 resuscitatio-
 & in tota his
 Habet & p-
 consolationi-
 Paulus inquit
 nostro, quod
 it arrabonem
 dictum est ab
 it generi his
 ma

PROPOSITIONES.

cos, & magiam, & cultus idolorum, Ethnicos, & recentes Papæ & Monachorum. Et Deo gratias ago, quod me ex his tenebris eduxit, & in suam Ecclesiam collocavit. Ac profiteor me esse membrum Ecclesie Dei, & Domini nostri Iesu Christi, & inuoco Deum cum tota Ecclesia recte sentiente, quam non fingo ideam Platoniam, sed dico cœtum uisibilem esse, in quo sonat uox Euangelii incorrupta, cuius cœtus membrum est hæc ipsa Ecclesia harum regionum, in quibus uiuo, et in hac quoq; magna est infirmitas.

V.

Homo conditus est à Deo sine peccato, & in creatione ornatus est illustri noticia Dei, & similitudine uoluntatis & cordis congruente cum sapientia & uoluntate Dei, & libertate uoluntatis non impedita, fuitq; templum Dei, placens Deo.

VI.

Propter hæc dona dici eum Imaginem Dei Paulus quoq; testatur Ephes. 4. Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iusticia & sanctitate uera. Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Ergo fit mentio de ea Imagine, quæ congruit ad singulas personas, quæ est mentis, uoluntatis, sapientie & iusticie similitudo, nec tamen uultus applicet dici totum Adam creatum esse ad archetypum.

typum filium Dei, qui est substantialis imago
eterni Patris, & erat assumpturus humanam na-
turam.

VII.

Adam & Heua lapsi, ut recitat narratio in
Genesi, peccauerunt abusi sua libertate, non co-
acti necessitate, nec Deus fuit causa eius lapsus,
sed peccatum à Diabolo, & ab illis ipsis homini-
bus ortum est. Sicut Paulus inquit Rom. 5. Per u-
num hominem peccatum intrauit in mundum, id
est, in genus humanum. Et 2. Corinth. 11. Serpens
Euam decepit sua astutia. Et execramur Stoicos
& Manicheos furores de necessitate.

VIII.

De spiritibus etiam dicimus, à Deo omnes spi-
ritus intelligentes creatos esse sine peccato. Sed
hos qui nominantur Diaboli, suæ uoluntatis liber-
tate peccasse, non coactos necessitate, nec Deus
fuit causa eius lapsus, sed ab ipsis Diabolis ortum
est eorum peccatum, ut expressè affirmat Domi-
nus, Iohan. 8. Cum mendacium loquitur, ex pro-
prijs loquitur, & est mendacij pater. Et in Epi-
stola Iude, Angelos qui non retinuerunt originem
suam, & reliquerunt domicilium proprium. Et
Psal. 5. Non Deus uolens iniquitatem tu es.

IX.

Primi parentes lapsi rei fuerunt eternæ iræ,

PROPOSITIONES.

Et amiserunt lucem et rectitudinem uoluntatis
et cordis, et desierunt esse templum Dei, et pro-
pter ipsorum lapsum tota posteritas nascens ex
conuixione maris et foemine adfert peccatum
originis, ut appellatione usitata utamur.

X.

Peccatum originale est carere iusticia origi-
nali, id est, luce in mente et rectitudine uolunta-
tis et cordis, et gubernatione diuina in nobis,
propter quam deprauationem quae secuta est la-
psum primorum parentum, et propter eorum
lapsum nascentes, rei sunt irae aeternae, nisi fiat re-
missio propter filium Dei, de qua postea dicitur.

XI.

Dānamus Pelagianos et Anabaptistas, et simi-
les, qui prorsus negant ullū esse peccatū originis,
et fingunt naturam hominis esse integram, et posse
legi dei satisfacere, et fieri iustā lege. Dānamus et
monachos, qui etiamsi retinent nomē peccati ori-
ginis, tamen postea dicūt, hāc naturā hominū pos-
se legi Dei satisfacere, et lege iustā esse. Fingūt tē
lege non damnari peccatum originis, quia lex de-
quatur tantum de actionibus, non de iusticia et
iniusticia originali. Sed haec deliramēta manifeste
refutantur dicto Pauli Rom. 7. cum citat ex De-
calogo, Non concupisces, et adfirmat ibi damnari
hoc malum, quod nunc nominamus originale pec-
catum.

XII.

PROPOSITIONES. 98

Voluntatem & iudicium Dei ex uerbo ipsius cognoscimus, ideo cum queritur quid sit peccatum, inspiciatur uerbum Dei, sicut & Paulus ducit nos ad uerbum, inquit, Rom. 3. Per Legem agnitio peccati. Et Iohannes inquit 1. Iohan. 3. Peccatum est quiddam pugnans cum Lege Dei. Et Dominus inquit Iohan. 3. Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, quod non credunt in me.

XIII.

Verum est peccatum esse quiddam discrepans à sapientia, et uoluntate Dei, sed hæc ipsa sapientia & uoluntas Dei in uerbo expressa est. Ideo cum de illa deprauatione in nobis dicitur, fiat collatio ad uerbum Dei. Non est in homine non renato assensio firma de iudicio Dei, non est agnitio filij Dei, non sunt timor & dilectio Dei, nec obedientia congruens ad cætera præcepta Decalogi. Hæc collatio rectè facta ostendit quale & quantum malum sit peccatum originis, de quo dicit Paulus Rom. 8. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum, et simul monet quanta lux & quantum decus fuisset humanæ naturæ, si retinuisset integritatem, & quantus lapsus fuerit abijcere hæc bona pro se & pro tota posteritate.

XIIII.

Lex Dei est sapientia æterna & immutabilis in Deo, reuelata in doctrina Legis, præcipiens quales nos esse, & quæ facere, & quæ omittere

o o o oportet

PROPOSITIONES.

oporteat, seu postulans congruentiam cum sapientia et uoluntate Dei, quæ in uerbo expressa est, & promittens bona obedientibus, & damnans omnes qui non habent hanc congruentiam, quæ est perfecta obedientia.

XV.

Etsi Lex erat noticia naturæ addita in creatione, & post lapsum manserit in natura hominis, tamen quia propter deprauationem caligo magna est in mentibus, ideo Deus eam & uoce sua promulgauit, ut extet testimonium arguentis peccatum, & postea docens iustos quales cultus approbet.

XVI.

In hac deprauata natura sine regeneratione manet in homine aliquo modo noticia Legis, sicut insunt humanæ menti noticia numerorum, et alia quedam Physicæ noticia. Manet etiã hæc pars libertatis, quod mens & uoluntas possunt imperare locomotiue, ut externa membra uel moueant, uel coherceant, ut Achilles quanquam iratus, tamen ratione commonefactus potest imperare manibus, ne stringant gladium, et pedibus, ut ab Agememnone discedant. Hanc partem libertatis uoluit Deus in homine reliquam esse, Primum, ut intelligatur discrimen inter agens liberum & non liberum. Deinde, ut sciamus ipsum Deum esse

PROPOSITIONES. 99

agens liberrimum. Tertio, ut nos regamur disciplina. Quarto, ut consideremus magnitudinem depravationis in nobis, cum intelligimus libertatem esse mutilam, & cor non obedire Legi Dei, & externam disciplinæ gubernationem difficilem esse. Hæc ut aliquo modo aspiciantur, nota sit puerilis doctrina de potentijs animæ.

XVII.

Seuerissimè præcipit Deus externam disciplinam, & punit uiolationem atrocibus pœnis in hac uita, & pœnis æternis, si non fiat conuersio. Ac nota sint dicta etiam de præsentib. pœnis, ut de cultu idolorum, blasphemia, magia, dicitur Exod. 20. Puniam in tertiam & quartam generationem. Item Leuit. 20. Ponam faciem meam contra eos, ut interficiam eos de medio populi. De homicidijs Matth. 23. Qui gladium acceperit, gladio peribit. De furtis Esaiæ 33. Veh qui spoliatis, quia spoliaberis. De incestis Leuit. 18. Cauete ne & uos similiter euomat, cum similia facietis, sicut euomuit gentem quæ fuit ante uos. Et quia in toto genere humano multipliciter & atrociter uiolatur disciplina, ideo cumulantur pœnæ, fiunt magnæ gentium dissipations & uastationes, Sicut Esaias inquit, cap. 64. Iniquitates nostræ sicut uenti dissipauerunt nos.

○ 3 Etiam

PROPOSITIONES.

XVIII.

Etiam non renati possunt aliquo modo externa Legis opera facere, & sciuntur cause quatuor cur hæc disciplina sit præstanda. Primum quia Deus eam præcepit, cui simpliciter omnes creaturae debent obedientiam. Secundo, ut vitentur poenæ. Tertio, propter aliorum tranquillitatem. Quarto, quia est multiplex pædagogia & commonefactio, & perseverans in delictis contra conscientiam, non est conuersus ad Deum, iuxta illud 1. Timoth. 1. Milita bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam.

XIX.

Sed hic magna dissensio est rationis & Evangelij. Ratio admiratur disciplinam, quia est magnum decus, ut uerè dictum est: Nec Hesperus nec Lucifer formosior est iusticia, ac somniat eam Legi Dei satisfacere, placare iram Dei, mereri remissionem peccatorum, & uitam æternam. Et hac opinione in Israël cumulabant multi sacrificia, et semper fuit, est, & erit hæc persuasio plurimorum hominum, homines esse iustos hac disciplina coram Deo: Sed omnibus temporibus uox ministerij Euangelici quam sonabant Patres, Prophetæ, filius Dei, Apostoli, & deinde aliqui rectè dicentes, taxauit & taxat Pharisaicas, Pelagianas, Philosophicas, & Papiisticas persuasiones de Le
ge.

PROPOSITIONES. 100

ge, & expresse adfirmat, in omnibus hominibus, propter filium Dei, horrendam esse discrepantiam ad Legem Dei, propter quam discrepantiam rei sunt, de qua Paulus inquit, Rom. 8. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum, nec potest Legi Dei subijci. Et Ieremias inquit cap. 17. Perversum est cor hominis & erumnosum, id est, auersum à Deo, & uariè ruens, & fugiens Deum tristi fremitu sine consolatione & fide.

XX.

Inquit igitur Paulus, Ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro coram Deo. Est igitur peccatum in omnibus hominibus præter Christum in hac uita, nec possunt homines satisfacere Legi Dei, nec disciplina aut ulla nostra opera merentur remissionem peccatorum, nec Lege homines iusti sunt coram Deo. Sed Lex ostendens peccatum, est ministerium mortis, ut Paulus inquit Rō. 7. Lex iram efficit 2c. Manifestū est igitur nequaquā in homine talem libertatem uoluntatis reliquam esse, ut possit tollere peccatum et mortem, seu efficere interiorē obedientiam quam lex Dei postulat. Et doleamus nos non satis intelligere deprauationem et immundiciem in cordibus nostris.

XXI.

Quia uero Deus immensa misericordia deprecante pro nobis filio suo unigenito, non uoluit

○ 4 totum

PROPOSITIONES.

totum genus humanum perire, decretum factum est, ut per filium satisfaceret iusticiæ diuinæ, & redimeretur genus humanum, & promissio edita est quæ est uox Euangelij, comprehensa in his uerbis Iohan. 3. Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat uitam æternam.

XXII.

Hæc promissio & uox Euangelij sapienter discernenda est à Lege, & semper in conspectu sit omnium discrimen Legis & Euangelij. Est enim suæ quædam sunt promissiones additæ Legi. Tamen alia est promissio Euangelij propria, quæ propter Filium Dei gratis, non propter Legem aut merita nostra datur uita æterna.

XXIII.

Est igitur Euangelium prædicatio penitentia, & promissionis, in qua propter filium Dei, GRATIS, non propter ulla nostra merita donantur credentibus in Filium, remissio peccatorum, imputatio iusticiæ, Spiritus sanctus, per quem Filius Dei uerè est efficax in credentibus, & hereditas æternæ iusticiæ & uitæ.

XXIII.

Vna est Lex moralis æterna, quæ est æterna sapientia & uoluntas in Deo, cuius suæ sapientiæ radios Deus in creaturas rationales transfundit, & quod

PROPOSITIONES. 101

Et quam sapientiam Deus expressit in Decalogo, et eius declarationibus sepe repetitis in scriptis Prophetis et Apostolicis: Est autem iudicium Dei aduersus peccatum omnibus temporibus, Et uox diuina testificans qui cultus Deo placeant. Forenses Leges Moysi et Ceremoniales traditæ fuerunt ad certum tempus, sicut Deus singulari beneficio uoluit politiam Mosaicam certo tempore sedem esse suæ doctrinæ et Ecclesiæ, ut esset certa natio, in qua extarent testimonia de patefactionibus diuinis, et ubi nasceretur, conspiceretur, audiretur promissus Redemptor, et ubi extarent testimonia passionis et resurrectionis eius. Nam propter hos fines politia illa constituta fuit.

X X V.

Vnicus est Filius Dei, deprecator pro nobis et Mediator, Redemptor humani generis, et saluator, quem norant Patres edita promissione, et qui affuit Patribus et Ecclesiæ omnibus temporibus, sicut ipse inquit Ioan. 5. Pater meus usque modo operatur, et ego operor, quæ ille facit, et filius similiter facit. Huius filij fiducia omnes agentes poenitentiam, et uerè credentes in eum ab initio Ecclesiæ usque ad finem acceperunt, accipiunt et accipient remissionem peccatorum, imputationem iusticiæ, Spiritum sanctum, æternam iusticiam et uitam, non propter Legem. Ideo Io-

O s hannes

101 PROPOSITIONES.

hannes inquit, Iohan. 1. capite, De plenitudine eius omnes accepimus. Est igitur omnium Euangelium omnium temporum, prædicatio pœnitentiæ, & uox promissionum.

XXVI.

Beneficia summa, quæ filius Dei meruit et dat hominibus, sunt remissio peccatorum, imputatio iusticiæ, donatio Spiritus sancti, per quem est efficax in credentibus, & donatio æternæ iusticiæ & uitæ. Hæc bona comprehendit Paulus, inquit Rom. 5. Gratia Dei & donum per gratiam unius hominis Iesu Christi exuberat in multos. Gratia significat gratuitam remissionem peccatorum propter filium, & reconciliationem gratuitam, seu imputationem iusticiæ. Donum significat totum reliquum beneficium, scilicet nouitatem inchoatam Deo efficiente, & consumandam in uita æterna. Ideo postea dicit, Gratia regnat per iusticiam in uitam æternam per Iesum Christum.

XXVII.

Nulla ambiguitas est in hac propositione, Propter filium Dei habemus remissionem peccatorum, fide gratis, seu sola fide, id est, fiducia acquiescente in Mediatore. Nec potest negari, dari nobis remissionem peccatorum propter meritum Christi, cum ipse dicat Matth. 20. Filius hominis uenit dare animam suam ὑπὲρ ἑσπερῶν pro multis. Et
1. Iohan. 1.

PROPOSITIONES. 102

1. Iohan. 1. Sanguis Iesu Christi purificat nos ab omni peccato. Et Hebræ. 9. Sanguis Christi qui per Spiritum æternum seipsum obtulit immaculatum Deo, purificat conscientiam uestram. Idq; significarunt sacrificia Veteris Testamenti. Et Esaias inquit cap. 53. Ponet animam suam hostiam pro peccato. Hæc dicta adfirmant nobis propter meritum Christi donari remissionem peccatorum, quod quidem est æquiualens precium, quia est Filij meritum, qui est essentialiter iustus, Sicut hic inquit Epistola ad Hebræos, Qui sese per spiritum æternum obtulit. Hic filius ingreditur in Sanctum Sanctorum, uidet arcanum consilium æterni Patris, & sese subijcit Patri.

XXVIII.

Vocabulum fidei significat fiduciam misericordie acquiescentem in filio Dei Mediatore, Quem constituit Pater propiciatorem. Complectitur autem hæc fides omnes articulos Symboli, & refert cæteros ad hos, Credo remissionem peccatorum, Credo uitam æternam. Nec significat fides tantum noticiam qualis est in Diabolis, Necesse est enim discerni hanc Propositionem, Dæmones credunt & contumiscunt, ab illa fide, quæ pacem efficit, sicut dicitur Rom. 5. Iustificati fide pacem habemus.

Cum

PROPOSITIONES,

XXIX.

Cum homo in ueris paoribus accipit fide propter filium Dei remissionem peccatorum, simul certo hæc fiunt, Homo liberatur ex morte æterna per filium Dei, & sentit consolationem accepto Spiritu sancto, et persona iam est reconciliata Deo, est in gratia, id est, accepta Deo ad uitam æternam propter filiũ, et hæres uita æterna. Hæc omnia coniungit Paulus, loquens de remissione peccatorum. Nec dicimus hæc ociosa speculatione fieri, nec securitatẽ cõfirmamus in his qui nõ agunt pœnitentiam, sed simul doctrinam de pœnitentia seu conuersione rectè proponimus, & dicimus, oportere in hominibus ueros paores esse, sicut scriptum est, Ad quem respiciam, ad contritum spiritum, & tremementem sermones meos. Et addimus consolationem in uoce Euangelij propositam, qua cum eriguntur corda fide, uere regenerantur homines, & fiunt domicilium Spiritus sancti, iuxta dictum Galat. 4. Misit Deus spiritum Filij sui in corda nostra, clamantem Abba pater. Et simul Pater & Filius spirant Spiritum sanctum in corda nostra, iuxta dictum Iohan. 14. Veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus & c.

XXX.

Quoniam autem renati sunt domicilium
Dei,

Dei, tamen semper in hac uita mortali in hominibus, manent tristissima reliquia peccati, multiplex caligo, & dubitatio, carnalis securitas, admiratio sui, frigus in dilectione Dei, & magnae sordes cupiditatum errantium, & omissiones & errata. Ideo semper indigent Sancti remissione peccatorum, sicut in Psalmis dicitur, Psalmo 12. Pro hac orabit ad te omnis Sanctus. Item Psal. 143. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Item Iob 9. Non iustificatur homo coram Deo etc. Semper igitur fides accipiat remissionem propter Mediatorem, & quidem propter meritum eius. Hæc ita manifesta sunt, ut non dubitem, omnes ueritatem & consolationem querentes assentiri.

XXXI.

Cum Petrus in Actis dicit, cap. 10. Huic omnes Prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Non hoc uult, homines tantum habere remissionem peccatorum, postea proprijs uirtutibus iustos esse, Sed una forma loquendi complectitur remissionem peccatorum, id est, mali herentis in natura, & malarum actionum præteritarum, & personæ totius acceptationem, cum qua semper fit donatio Spiritus sancti, & inchoatio nouitatis in nobis, quæ postea erit integra in uita

PROPOSITIONES.

uita aeterna. Sic Paulus loquitur cum nominat reconciliationem Rom. 5. Item cum nominat gratiam, Non estis sub Lege, sed sub gratia, Rom. 6. Complectitur haud dubie remissionem peccatorum & acceptationem totius personae propter propiciatorem, est enim umbraculum filius Dei, non solum ut propter eum detur remissio, sed ut tota persona propter eum accepta sit, tectâ imputatione iusticiæ ipsius, ut postea dicemus. Ideo et Rom. 5. dicitur, Per illius obedientiam iusti constituentur multi,

XXXII.

Nihil ambiguitatis est in uocabulis remissionis peccatorum & reconciliationis, Sed de uocabulo iusticiæ & iustificationis mouentur certamina. Qui sic loquuntur, iustificari significat ex iniusto iustum fieri, id est, ex non habente obedientiam Legis fieri habentem obedientiam, Et non simul complectuntur remissionem peccatorum & reconciliationem, id est, acceptationem personae, Non rectè loquuntur. Quia certissimum est, Paulum non loqui tantum de mutatione qualitatum in nobis, cum inquit Rom. 3. iustificamur Gratia ipsius gratia per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem per fidem in sanguine eius. Hic cū Paulus usus sit uerbo iustificamur, Et dicat, nos iustificari fide per sanguine

sanguinem Christi, certè intelligit simul remissionem peccatorum, pro quibus sanguis effusus est, Et reconciliationem, cum qua uerum est coniunctam in nobis esse renouationem, quam efficit hic ipse Christus, Deus & Homo, dans Spiritum sanctum in corda nostra. Sed tamen primum hæc consolatio queritur, unde certo habeas remissionem peccatorum. Omittamus prestigias Sophismatum, & reuerenter teneamus hoc decretum diuinum, hic in Paulo expressum, & satis ab ipso declaratum, Nam hoc uult Paulus, propter alium homines habere remissionem, Postea uero nos esse iustos propter propiciatorem filium Dei dominum nostrum Iesum Christum, Deum & semen mulieris.

XXXIII.

Vsitata phrasis est Iohan. 14. & 11. Ego sum Vita, Via, Veritas, Resurrectio, & tamen discerni oportet uitam essentialem in Christo à uita creata in renatis. Rectè igitur dicitur, hanc phrasin effectius intelligi, Ego sum uita, id est, efficiens uitam. Via, id est, ducens & regens. Veritas, id est, efficiens ueraces, lumen accendens in mente & corde, quo agnoscitur & diligitur Deus. Resurrectio, id est, resuscitans alios qui crediderunt Euangelio.

PROPOSITIONES.

XXXIII.

Ita necesse est discerni iusticiam essentialem, quæ est in Filio, à iusticia nobis communicata per imputationem et effectiorem, ut cum dicitur 1. Corinth. 1. Christus factus est nobis sapientia à Deo, iusticia, & sanctificatio, & redemptio. Hac oratio non hoc dicit nos esse sapientes sapientia essentiali Christi, nõ luce communicata, aut sanctos non communicata sanctitate, cum alibi dicat 2. Cor. 3. Transformamur in eandem imaginem, De redemptione manifestum est, dici de merito seu de obedientia filij Dei, quæ fuit precium pro nobis. Ita cum dicitur, Christus est iusticia nostra, non hoc dicitur, Nos esse iustos, Quia filius sit ab æterno iustus, Sed quia nobis imputatur eius meritum ad remissionem peccatorum, & ad reconciliationem, & quia efficit in nobis nouitatem, quæ postea erit consummata iusticia in uita æterna. Sic loqui Scripturam de merito Christi, & de effectiõne manifestissimum est, iuxta illa dicta Iob. 1. Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi, uidelicet, sustinens iram in ipsum effusam, & auferens remittendo & efficiendo nouitatem. Item Gen. 3. Semen mulieris conculcabit caput Serpentis, id est, hic filius uirginis tollet peccatum & mortem, & reddet iusticiam & uitam æternam, Et fides quam

qua iustificamur hunc ipsum filium intuetur
assidue pro nobis deprecantem.

XXXV.

Comprehendi remissionem peccatorum in uocabulo iustificationis etiam ex illo dicto Pauli Roman. 4. manifestum est, ubi Paulus expressè inquit, sicut et David inquit, Beatitudinem esse hominis, cui Deus imputat iusticiam sine operibus, Beatorum quorum tecta sunt peccata. Ibi etiam nominat imputationem iusticie, ut ostendat non solum remitti peccata, sed etiam recipi personam propter alienam iusticiam imputatam, scilicet Mediatoris, Dei et hominis, ut postea dicitur, Per unius hominis obedientiam iusti constituentur multi, Rom. 5. Non queramus sophismata in uerbo imputationis, Necesse est intelligi receptionem personæ propter alienam iusticiam Mediatoris, et tamen hæc omnia uera sunt, simul efficere Filium Dei nouitatem per Spiritum sanctum.

XXXVI.

Sed obijcitur hic, Oportet esse discrimen inter Saulem et Dauidem, oportet aliquid esse in Dauid, propter quod pronuncietur iustus, alioqui Deus esset iniustus? Respondeo. Fides facit discrimen, et ipse Mediator fide apprehensus, dignitas propria non facit discrimen. David in uero agone tristi sensu peccati et iræ Dei premitur, sicut

P inquit,

PROPOSITIONES.

inquit, Tibi tantum sum peccator, & malum coram te feci, ut tu iustificeris, & uincas cum iudicaris, Psal. 51.

XXXVII.

Agnoscamus immensum Dei beneficium, & summa reuerentia Deo gratias agamus, quod Ecclesiam sic discernit ab alijs creaturis, ut proprie faciat eam sibi templum & domicilium, & habitet in singulis sanctis, Tamen semper praeleuet haec consolatio, quod propter filium Dei, Deum et Hominem, habeas remissionem peccatorum, & persona reputetur iusta, fide, non propter proprias uirtutes, quia simul retinenda est sententia, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens, scilicet proprijs qualitibus seu operibus. Hanc ueram cōsolationem retinere necesse est, quae quidem opponenda est ijs qui dicunt, Personam non esse iustam propter Semen mulieris, cum necesse sit semper agnosci filium Dei, Deum & Hominem propiciatorem & deprecatores pro nobis.

XXXVIII.

Nunc ad uocabuli enarrationem redeo. Legi more loquendo, uocabulum iusticiae significat congruentiam ad totam Legem, & ita intelligitur in his dictis, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Et Rom. 3. Non est iustus, ne unus quidem, id est, congruens ad totam Legem.

Cum autem postea inquit Paulus, Nunc autem sine Lege iusticia Dei manifestata est, sine ulla dubitatione significatur iusticia à Deo per Mesiam reddita generi humano, de qua promissiones loquuntur, ut Daniel perspicue inquit cap. 11. Delebitur peccatum, & adducetur iusticia aeterna. Ita hic iusticia est remissio & deletio peccati, & econtra reconciliatio seu imputatio iusticiae, quam nos Deus reputat iustos propter Filium, et donatio & effectio illius iusticiae & uitae in nobis, quae erit aeterna. Loquitur enim Daniel de toto beneficio. Sicuti Rom. 5. Paulus, Per Christum gratia, & donum per gratiam. Nec potest uocabulum sic intelligi, iusticia Dei, id est, essentialis iusticia quae in Deo est, non meritum redemptoris, de quo praecipue loquitur Euangelium, non remissio peccatorum danda propter meritum Christi.

XL.

Vsatum est hic interpretari uerbum, iustificamur, id est, ex iniustis efficimur iusti, & id intelligunt Thomas & similes de qualitatibus in nobis, ex non obedientibus efficimur habentes obedientiam, ut si dicam, Aqua frigida fit calida. Hec cogitant conuersum iustum esse proprijs qualitatibus, & nihil dicunt de remissione peccatorum & de imputatione. Deinde Osiander, ne de nostris

R quae

PROPOSITIONES.

qualitatibus loquatur, dicit, Paulus fit ex iniusto iustus, id est, habens eam in sese iusticiam Dei essentialem. Nos dicimus, ex iniusto fieri iustum, esse, ex reo & inobediente fieri habentem illam iusticiam, de qua loquuntur promissiones, & de qua dicit Paulus, iusticia Dei in Euangelio manifestatur, quae est remissio peccatorum, & imputata iusticia propter filium Dei, & aeterna uita & iusticia tunc cum consumabitur.

XLI.

Complecti enim Paulum remissionem peccatorum & imputationem manifestum est, cum loquitur Rō. 5. Iustificati sanguine eius. Item, Per unam obedientiam iusti constituentur multi, id est, habentes remissionem peccatorum, imputationem iusticiae, & inchoatam nouitatem, quae postea erit perfecta. Loquitur enim Paulus de integro beneficio.

XLII.

Perspicue sic dici potest, iustificari est ex iniusto iustum fieri, id est, ex reo & inobediente fieri habentem Christum, qui est iusticia nostra, sicut 1. Iohan. 5. dicitur, Qui habet Filium, habet uitam. Est autem Christus iusticia nostra, quae propter eius meritum, & per eum, habemus remissionem peccatorum, & imputatam iusticiam, & donationem Spiritus sancti, ut aeterna uita & iusticia

iusticia in nobis restituantur. Hæc omnia complexus est & Iohannes, inquiens, Qui habet Filium habet uitam, 1. Ioan. 5. Habetur autem fide qua fit consolatio in ueris doloribus, cum fides intuetur Christum passum, resuscitatum, regnantem, interpellantem pro nobis, & uiuificantem nos, sicut & ad Philipenses 3. dicitur, Vt Christum lucrifaciam, & inueniar in eo, non habens iusticiam quæ est ex Lege, sed eam, quæ est per fidem Christi, quæ est iusticia ex Deo propter fidem, ad agnoscendum eum & potentiam resurrectionis eius, Cum ait, quæ est iusticia ex Deo, certè non intelligit essentialem in Deo, Sed hæc omnia, remissionem peccatorum, imputatam iusticiam, & inchoatam æternam uitam & iusticiam, quæ postea consumabitur.

XLIII.

Dictum est de consolatione, qua fide in ueris paucibus, id est, fiducia Filij Dei Gratis accipimus remissionem peccatorum, imputationem iusticiæ, donationem Spiritus sancti, & uitam æternam. Hanc consolationem esse uocem Euangelij nihil dubium est. Nunc addenda est doctrina de nouitate & bonis operibus. In ipsa consolatione, in qua fit remissio peccatorum, uere fit regeneratio, qua cor in paucibus uiuificatur, ut Roman. 8. dicitur, Accepistis spiritum adoptionis filiorum,

P 3 horum,

PROPOSITIONES.

liorum, quo clamamus, Abba pater. Et Galat. 3. Ut
 promissionem spiritus accipiamus per fidem. Et
 Galat. 4. Misit Deus spiritum filij sui in corda no-
 stra, clamantem Abba pater. Ita enim tollit pec-
 catum & mortem filius Dei, & nos regno Diabo-
 li eripit, ut prorsus abolito peccato & deleta
 morte, restituat in nobis uitam eternam, iuxta il-
 la dicta Ose 13. O mors ero mors tua, & o infera-
 ne ero pestis tua. Item 1. Iohan. 5. Qui habet filia-
 um, habet uitam. Neesse est autem in hac mortua-
 li uita inchoari nouitatem, iuxta hec dicta, 2. Co-
 rinth. 5. Superinduemur, si tamen non nudi repe-
 riemur. Item Apocal. 2. Esto fidelis usq; ad mor-
 tem.

XLIII.

Verum est, Patrem & Filium spirare Spiritum
 sanctum in corda credentium, in consolatio-
 ne, de qua dictum est, & aliàs nominatim de Pa-
 tre dicitur, aliàs de Filio, ut apud Paulum, Misit
 Deus spiritum filij sui, Galat. 4. Et Iohan. 14. Re-
 gabo Patrem & alium Paracletum dabit uobis.
 De Filio in Actis dicitur, cap. 2. Dextra Dei ex-
 altatus promissionem sancti Spiritus, accipiens à
 Patre effudit eum. Et Ioh. 15. coniunguntur per-
 sona, Cum uenerit Paracletus, quem ego mitam à
 Patre, Spiritum ueritatis, qui à Patre procedit.
 Ideo in Iohanne dicitur, cap. 14. Veniemus ad
 eum.

eum, & mansionem apud eum faciemus. Et corda in petitione intueantur totam diuinitatem, & petant propter filium Dei Spiritum sanctum.

X L V.

Spiritus sanctus ciet in corde motus congruentes cum Lege Dei, Ideo dicitur Ierem. 31. Dabo Legem meam in corda eorum. Et Rom. 8. Deus misit Filium in similitudine carnis, & de peccato damnauit peccatum, ut compleatur Ius Legis in nobis, id est, ut solueretur debita poena, & nobis iusticia imputetur, & in nobis restituatur integritas, qualem Lex describit. Idem dicitur Zacha: 12. Effundam super domum Dauid Spiritum gratiae & precum. Spiritus sanctus nominatur Spiritus gratiae, quia in consolatione testificatur nos esse in gratia, cum eluctantes ex pauoribus, acquiescimus in Deo per Mediatorem, sicut Paulus inquit Rom. 8. Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus Abba pater. Spiritus precum nominatur, quia agnita misericordia in Mediatore proposita, exuscitat corda ad inuocationem, & sic simul subiiciunt se corda Deo.

X L V I.

Etsi haec obedientia uoluntaria est, tamen haec propositiones uerae sunt, Noua obedientia congruens Decalogo, est debitum, sicut & Paulus loquitur Rom. 8. Debitores sumus. Item, Noua obe-

P † dientia

PROPOSITIONES.

dientia congruens cum Decalogo est necessaria.
 Item, Quicquid pugnat cum Lege Dei est peccatum,
 & quiddam dānatum à Deo, & non est iustitia,
 nec congruit cum Spiritu sancto. Quaedam
 autem talia sunt, ut, quanquam reliqua sunt in renatis
 in hac uita, tamen propter Mediatorem condonentur,
 quia renati & retinent ueram fidem, & repugnant
 illis peccatis, & in talibus manet Spiritus sanctus.
 Alia uero peccata contristant & excutiunt Spiritum
 sanctum, ut cum hi qui fuerunt renati amittunt
 fundamentum, & ruunt contra conscientiam.
 Tales propter illa peccata iterum fiunt rei
 aeternae poenae. Ideo Paulus expresse dicit
 1. Corinth. 6. Nolite errare, fornicatores &
 adulteri, homicidae, idolatrae, non possidebunt
 regnum Dei. Item Coloss. 3. Propter haec uenit
 ira Dei super inobedientes. Et Matth. 23.
 dicitur, Redire spiritus immundos in domum uestram,
 quae fuerat antea purgata. Et 2. Petri 2.
 Cum hi qui effugerunt rursus contaminantur
 iisdem peccatis, fiunt eis posteriora peccata deterius
 ora prioribus.

XLVII.

Ideo execrandi sunt Diabolici furores Anabaptistarum,
 qui dicunt, in renatis non esse reliquum peccatum,
 & sic nos à Lege liberatos esse, ut iam nihil sit
 Lex, sint concessa adulteria & homicidia.

micidia, & alia pugnancia cum Lege. Hos Diabolicos furores eruditè refutare discamus.

XLVIII.

Sicut sapientia & uoluntas Dei est aeterna & immota, ita & Lex Moralis est aeterna, quia Deus est talis, qualem se in Lege describit, Et manet ordo immotus, ut creatura Deo obtemperet. De hoc ordine dicimus cum nominamus uocabula debiti & necessitatis. Noua obedientia est debitum. Item est Necessaria, Non quod sit coactione extorta, sed quia hic ordo immotus est, Vt creatura Deo obtemperet.

XLIX.

Quamquam igitur persona recipitur propter filium Dei, & per eum tanquam Mediatorem & umbraculum tegitur, Tamen non propterea Deus peccatum reliquum approbat. Sed has reliquias etiam deleri uult in morte corporis, Reijcit etiam rursus personam ipsam non repugnantem peccato, Si actiones carnis spiritu mortificabitis, uiuetis, Rom. 8.

L.

Manet sapientia Dei & Lex, semper peccatum est quiddam damnatum, & corda ad Deum conuersa, sentiunt ueros dolores, quibus peccatum iudicatur. Imò Ecclesia horribilibus ærumnis subiecta est propter has reliquias, Nec uenit

P S Redem-

PROPOSITIONES.

Redemptor ut confirmet peccatum, sed ut prorsus destruat, restituta integra iusticia, Sicut 1. Ioh. 3. dicitur, Apparuit filius Dei, ut destruat opera Diaboli, scilicet, peccatum & mortem. Et ipse Dominus inquit Matth. 5. Non ueni soluere Legem, sed implere. Implet autem Primo sua obedientia. Deinde satisfaciendo pro nobis in sustinenda poena, quam nos debemus. Tertio, efficiendo in nobis iusticiam, eam ipsam, de qua concionatur Lex. Quarto, sanciendo Legem, quia & approbat & illustrat eam. Damnandi sunt igitur & Monachorum & Anabaptistarum errores, utriusque enim fingunt, in renatis non esse peccatum, esse Anabaptistarum insania atrocior est, quia facta contra Legem negant esse peccata &c.

L I.

Interea tamen scire necesse est, doctrinam de liberatione à Lege, iuxta dictum illud, Roman. 6. Non estis sub Lege, sed sub gratia, id est, conuersionem fiduciam Mediatoris ad Deum, id est, uere renati non sunt damnati ut antea, placent enim propter Mediatorem, qui & Legi satisfacit pro nobis, & eam in nobis restituit, & quanquam adhuc haerent in nobis reliquiae peccati, tamen eas tegit imputata iusticia. Ac diligenter obseruandum est, quod nominat gratiam, & nos gratia placere adfirmat, quod significat iusticiam gratuitam, qua
pro

PROPOSITIONES. IIO

propter Mediatorem passum pro nobis, & iam deprecantem pro nobis, placemus, sicut & alibi gratiam nominat, inquit Rom. 5. Quanto magis gratia Dei & donum per gratiam, propter unum hominem Iesum Christum exuberat in multos. Ac diligenter consideret Lector uocabulum gratia in talibus locis, ut hanc necessariam consolationem teneamus, quod in magna infirmitate conuersi, tamen placeant propter Mediatorem, Deum & hominem.

LII.

Magis perspicue intelligitur liberatio à Lege, quando integrum beneficium intuemur, Tunc cum resuscitati habebimus iusticiam & uitam æternam, sine peccato & sine morte, manifestè cernemus nos non accusari à peccato, & esse iustos, non lege, sed sapientia, iusticia diuinitus in nobis accensa, Sicut Paulus inquit 2. Cor. 3. Transformari tanquam à Domini spiritu. Sed in hac uita durantibus reliquijs peccati hæc libertas inchoata est, & interea retinenda est consolatio prorsus necessaria, quanquam in nobis multum est caliginis & sordium, sicut inquit Iohannes, 1. Iohan. 1. Si dicimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus &c. Conuersi ad Deum placeant sola fide, per gratiam, propter Mediatorem,

PROPOSITIONES.

torem Deum & hominem, iuxta hoc dictum, Non estis sub Lege, sed sub gratia.

LIII.

Plura de liberatione à Lege, sumantur ex alijs scriptis longioribus. Nunc breuiter pertexenda sunt, quæ de renouatione dicere cœpimus, Ac plerunq; docendi causa distribuo hanc materiam in hos quinq; titulos.

I. Quod necessaria sit Noua obedientia.

II. Quomodo fieri possit in hac tanta infirmitate humana nature.

III. Quomodo placeat Deo.

IIII. De præmijs.

V. De discrimine peccatorum quæ non sunt inrenatis, & quæ maneat in eis. De necessitate dictum est, Et quomodo fieri possit, seu inchoari noua obedientia, ostendunt etiam supra dicta. Ideo filius Dei apparuit, ut destruat opera Diaboli, peccatum & mortem. Colligit igitur Ecclesiã uoce Euangelij, & Spiritu suo sancto accendit in nobis lucem fidei, & motus nouos in cordibus, qui sunt inchoata obedientia, & sustentat Ecclesiam, & depellit diabolos horribiliter grassantes per se & per sua organa. Cogitemus igitur promissiones diuinas de auxilio, Matth. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, ego reficiam uos. Item Iohan. 10. Nemo rapiet oues meas

ex 1160

PROPOSITIONES. III

ex manibus meis. Item Iohan. 15. Dabo uobis Para-
 cletum, qui procedit à Patre. Item Iohan. 14. Ve-
 niemus ad eum, & mansionem apud eum facie-
 mus. Et apud Esaiam cap. 7. nominatur filius
 Emanuel, id est, nobiscum Deus, uerè adest, exau-
 dit, iustificat, protegit, gubernat, uiuificat, liberat
 ex morte & inferis, Sicut inquit, O mors, ero
 mors tua. Consideremus infirmitatem & pericula
 nostra. Sciamus Deum immensa bonitate uoluisse
 his malis opponere hæc sua beneficia quæ per Fi-
 lium præstat, & ei gratias agamus, & ea arden-
 tibus uotis in quotidiana inuocatione petamus.
 Hanc inuocationem experiemur, re ipsa non esse
 irritam, & in his exercitijs crescant agnitio Dei,
 lux fidei, spes & aliæ uirtutes, Sicut dicitur Lu-
 cæ 19. Habenti dabitur. Hæc de possibilitate bre-
 uiter dicta sint. Alibi sæpè repetita est distinctio
 de libero arbitrio, hic locomotiua aliquomodo re-
 gitur, etiam in non renatis, ut regebant externos
 gestus Aristides, Scipio & similes. Sed sine uoce
 Euangelij, & sine Spiritu sancto non fit inchoatio
 Legis Dei in corde.

LIIII.

Quomodo placeat in hac tanta infirmitate ho-
 minum in hac uita, & inter has sordes noua obe-
 dientia, seu renatus? Hac quæstione anxie exer-
 ciantur homines, ut omnes experimur, & multa
 causas

PROPOSITIONES.

causae sunt dubitationum, magnitudo praeteritorum lapsuum, & conspectus praesentium sordium. Dauid intuetur praeteritum lapsum, deinde poenas, in quibus accidunt tot tetra scandala, coedes, incesta contaminatio coniugum & aliae confusiones, retro etiam considerat exempla superiora, Saulis exitum, & multorum aliorum. Haec obiecta & alia multa concutiunt eum dubitationibus, quanquam est in eo inchoata nouitas. In hac questione utrumque consideretur, Primum agnoscamus nostram immundiciem, Secundo teneamus ueram consolationem in Euangelio propositam. Fatendum est in conuersis ad Deum, id est, renatis in hac uita reliquum esse malum, quod nobiscum nascitur, pugnans cum Lege, scilicet magnam caliginem & prauas inclinationes, & hinc oriuntur multae flammae uiciosorum affectuum, multi errores, multi lapsus ignorantiae & omissionis. Haec omnia sunt uere peccata suo genere, Ideo dicitur in Psalmo 143. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Et Moyses Exod. 34. ac Iob 9. capite, Non iustificabitur coram te homo. Et Paulus Rom. 3. Ut reus sit totus mundus Deo, & obstruatur omne os. Cum igitur manifestum sit, reliquum esse peccatum in uere conuersis in hac uita, & Deus nos id uelit uero dolore agnoscere, & ostendat consolationes, Ne
 cesse

PROPOSITIONES. 112

cesse est homines de hac tanta re rectè doceri.
 Hic primum hoc planissimè affirmamus, cum in
 conuersione homo accipit remissionem peccato-
 rum fide, & sentit se acquiescere in Mediatore,
 tunc in homine iam habitat Deus, & uerissimum
 est dictum, Accepistis Spiritum adoptionis filio-
 rum, quo clamamus Abba pater, Rom. 8. Hic si
 quis dicit, nos tantum loqui de imaginaria impu-
 tatione, non de regeneratione, quæ sit, Deo in no-
 bis inhabitante, palàm refutant eum testimonia
 omnium nostrarum Ecclesiarum. Sed facta iam
 tali conuersione & regeneratione, Tamen hæc
 quæstio manet, Quomodo placeas Deo, cum sen-
 tias tantam infirmitatem & immundiciem? Sen-
 tiunt sancti interdum aliquos novos motus, alij
 minus, alij magis illustres, sed tamen multò sæpius
 omnes sentiunt suas trepidationes & dolores pro-
 pter præsentem lapsus, & præsentem infirmita-
 tem, & singulos in quotidiana inuocatione cogi-
 tare de hac infirmitate necesse est, cum quidem
 & sentiant se conflictari cum tristi dubitatione.
 Hic proponitur hæc consolatio comprehensa in
 his uerbis, Rom. 8. Iustificati fide pacem habemus
 apud Deū. Fide oportet statuere, placere personā
 propter filium Dei Mediatorem, et Summum Sa-
 cerdotem, Deum & Hominem, qui pro te satisfac-
 cit, & iam pro te deprecatur. Sicut inquit Paulus

Rom, 8.

PROPOSITIONES.

Rom. 8. Qui & pro nobis interpellat. Hæc fides est fiducia misericordiæ propter Mediatorem promissæ. Ita Prophetæ mentionem faciunt misericordiæ, David clamat Psalmo 51. Misere mi Deus secundum magnam misericordiam tuam. Item Psal. 6. Domine ne in furore tuo arguas me, saluum me fac propter iusticiam tuam. Et Dan. 9. Non propter iusticias nostras, sed in misericordia tua multa exaudi nos, propter Dominum. Sic ubiq; loquuntur Prophetæ. Docent igitur conuersos agnoscere propriam infirmitatem, & fide accedere ad Deum, & hanc fidem esse fiduciam acquiescentem in Mediatore. Hanc fidem oportet præluere in omni inuocatione, & in omnibus actionibus. Hanc consolationem traditam esse in Prophetis & Apostolis manifestum est, Et cum hac consolatione corda eriguntur, simul fit iustificatio per Filium, iuxta illud, Haba. 2. Iustus fide sua uiuet. Hanc doctrinam qui reprehendunt & dicunt, fidem non significare fiduciam misericordiæ. Postea dicunt homines iustos esse Deo inhabitante, qui facit, ut iusta faciant. Hi quam consolationem conuersis proponunt? aut quò pertinent omnia illa dicta de misericordia, in Psalms & alibi, si fides non significat fiduciam misericordiæ acquiescentem in Mediatore. Nec propterea dicimus, nos per creaturas, per fidem aut
alia

alias qualitates saluos fieri. Certissimum est Deum ipsum esse effectorem uitae & iustificationis, & sanctificationis: Sed tamen discerni causam & effectus qui fiunt in nobis, oportet, sicut Paulus inquit 2. Corinth. 3. Transformamur à Domini spiritu. Deus est efficax, ita, ut ipse fidem & uitam in nobis accendat. Omitto autem cauillationes, & adhortor unumquemq; ut intueatur suam infirmitatem, & cogitet, unde uera consolatio petenda sit. Consideret etiam dicta Prophetica, in quibus & confessio est nostrae infirmitatis, & mentio iusticiae Dei, Psalmo 18. Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me. Psal. 32. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, Beatus cui non imputat Deus peccatum. Loquitur Psalmus de conuersis seu sanctis, & continet confessionem, consolationem, & precationem. Confessio est, qua fatentur conuersi adesse adhuc peccatum, propter quod Deus iuste posset hominem dānare, Ideo postea inquit, Dixi confitebor aduersum me iniusticiam meam Domino. Hec confessio est in uero dolore & uera contritione fateri, quod simus rei & digni poena, & non fremere aduersus Deum in poena, sed subijcere cor Deo, sicut apud Danielem dicitur, Daniel. 9. Tibi Domine iusticia, nobis autem confusio faciei. Huic confessioni additur precatio,

Q Pro

PROPOSITIONES.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Expressè nominat hunc præsentem sanctum, ut ostendat, se loqui de conuerso, qui sanctus est, id est, sanctificatur à Deo inhabitante, & tamen iam sentiens reliquias peccati, querit remissionem & iustificationem, quærit autem fide, Nam oratio sine fide est inane murmur, & fides ipsa est fiducia misericordiæ, acquiescens in Mediatore ostenso in promissionibus. Ita hic sanctus petit remissionem, & fide statuit se placere Deo propter Mediatorem, quanquam cernit tristissimos lapsus præteritos, & præsentem infirmitatem, ideo inquit, Dixi confitebor aduersum me in iusticiam meam Domino, & tu remittis impietatem peccati mei. Ac initio Psalmi summa huius consolationis recitatur, quæ est generalis doctrina, & promissio ad omnes credentes pertinet. Beati quorum remisse sunt iniquitates, id est, omnes tales sunt, ut non sint beati, id est, iusti & accepti Deo ad uitam æternam, nisi Deo remittente peccatum, uidelicet, præsentem immundiciam. Et ut promissio declaretur, addit uerba tegendi & non imputandi, Significans adesse quidem peccata, sed ea tegi, id est, non imputari ad pœnam æternam, non pronunciari ut persona sit damnata. Et uerbo tegendi significatur Mediator filius Dei, qui est umbraculum, quo tegimur, quia ipse in seipso

PROPOSITIONES. 114

in sese deriuauit iram, pro nobis satisfecit iusticiae Dei, & iam quoq; deprecator est, & propter eum nobis parcutur, & imputatur nobis ipsius iusticia, Sicut Paulus inquit Rom. 5. Propter unius obedientiam iusti constituentur multi. Item, iam non estis sub Lege, sed sub gratia, Rom. 6. id est, non estis captiui Legis, sed tegitur uestra infirmitas gratuita misericordia, remissione & reconciliatione donata propter Filium, & per eum. Item Rom. 5. Gratia exuberat supra peccatum. Item Rom. 8. Nulla nunc est condemnatio in his qui ambulant in Christo Iesu. Etsi igitur planissime affirmamus, in conuerso fieri regenerationem & uiuificationem per Filium, tamen non solum de effectione dicendum est, sed etiam de hac consolatione necessaria, omnibus sanctis in conspectu suae indignitatis, & in uero agone, ubi necesse est scire, in iustificatione semper comprehensam esse remissionem peccatorum, & hac fide, id est, fiducia acquiescente in filio Dei accipiendam esse, & haec fides nititur Mediatore & summo Sacerdote, Deo & homine. Hec ipsa consolatio est modus, quo fit regeneratio, Sicut in summo agone sentit homo conuersus se erigi consolatione, quando mens oppressa ingentibus doloribus, fide apprehendens Mediatorem, sentiens se ex inferis & ex morte educi, & iam habere pacem apud De-

Q. 2. um,

PROPOSITIONES.

um, sicut Psalmo 102. dicitur, Benedic anima mea Domino, qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis, qui redimit de interitu uitam tuam. Quare in Psalmo 31. additur, Non est in spiritu eius dolus, id est, est confessio peccati, & uiuificatio spiritus, cum fide accipitur remissio & c.

L V.

Recitata consolatione necessaria est omnibus in hac uita, uidelicet quod persona placeat Deo propter filium Dei Mediatorem & deprecatorum fide, qua apprehendi eum necesse est, & erigi corda in ueris pauoribus. Postea etiam sciamus, membra nostra prebenda esse, ut Deo obediant, nec ruamus contra conscientiam. Hæc igitur inchoata & quantumuis languida obedientia, tamen placet Deo propter Mediatorem, Sicut Petrus inquit 1. Petri. 2. Offerre hostias spirituales acceptas Deo per Iesum Christum. Et Rom. 14. Qui in his seruit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus. Ebræ. 13. Per ipsum offerimus sacrificium laudis acceptum Deo, hoc est, fructum labiorum confitentium nomini eius, beneficentiae & communicationis, ne obliuiscamini. Et in his dictis simul comprehensa est fides, Per ipsum offerimus, id est, fide statuimus, & nos & hæc opera propter Mediatorem placere, & referimus ea ad hunc finem, ut Deo exhibeatur hæc

PROPOSITIONES. II5

nos, & mouet corda nostra filius Dei, & simul coram Deo est deprecator & summus Sacerdos. Huc pertinet dictum, Omne quod non ex fide est, peccatum est. Hæc uerba non tantum *ὑποκρίσεως*, intelligantur, ut Monachi enarrarunt, Omne quod non est ex fide, peccatum est, id est, quod prohibitum est Lege Dei, ut adulteria, furta, usuras, dicunt non esse ex fide. Etsi autem uerum est, peccatum esse quidquid pugnat cum lege Dei, Tamen & hæc Euangelica sententia addenda est, Peccatum est omne quod non est ex fide, id est, ex agnitione filij Dei, & fiducia statuente, quod propter Mediatorem placeant persona & opus, ut opera Saul honesta, non sunt ex fide, id est, ipse fugit Deum, irascitur ei, & fremit aduersus Deum, non acquiescit & non letatur in Deo, propter Mediatorem, quare nec inuocat eum. Huc adde & alia testimonia, quæ & docent, quomodo placeant bona opera renatorum, & adfirmant ea placere Deo, ut Psalmo 50. Sacrificium Deo spiritus contritatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Singularis honos est, nominare nostram obedientiam Sacrificia, & semper includuntur in hac appellatione & beneficia Christi.

LVI.

De discrimine peccatorum.

Q 3

Necessè

PROPOSITIONES.

Necesse est discerni peccata, quæ manent in renatis in hac uita, ab illis lapsibus, per quos homo desinit esse templum & domicilium Dei, & desinit esse iustus, & fit reus pœnæ æternæ, Sicut & Paulus discernit inter peccatum regnans & non regnans, Rom. 8. Si actiones carnis spiritu mortificabitis, uiuetis, si secundum carnem uixeritis, moriemini.

L V I I.

Certissimum est, homines qui fuerunt renati & sanctificati, posse rursus labi, & amittere iustitiam & spiritum sanctum, Sicut Adam & Eua erant electi, & tamen in lapsu reuera auersi sunt à Deo, & facti sunt rei iræ æternæ, Sicut Paulus inquit Rom. 5. Per unius inobedientiam peccatum in omnes homines peruenit. Et Deut. 9. Aduersus Aaron ualde iratus est Dominus, ut deleret eum, sed pro eo deprecatus est Moyses. Et Matth. 12. dicitur, Quando spiritus immundus redit in domum purgatam, fiunt nouissima hominis deteriora prioribus. Item 2. Pet. 2. Cum hi qui effugerunt inquinamenta mudi rursus inquinantur, fiunt eorum nouissima peiora prioribus. Sunt ergo aliqua delicta, per quæ hi, qui fuerant renati, desinant esse iusti & domicilium Dei, & sunt rei æternæ pœnæ.

pcene. Hec delicta sunt amissio fundamenti, id est, siue errore, siue petulanter aliquem articulum fidei abijcere. Item, Nolle credere remissionem peccatorum. Item, Facta contra conscientiam, quia hęc meta necessaria est, Milita bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam.

L VIII.

Cum dicitur, Christus nos liberavit à Lege, id dictum nequaquam hoc uult, Legem nunc nihil esse, & non discerni recta & non recta, sicut furenter imaginantur Anabaptistę, quia certissimum est, semper in Deo manere naturam aternam, discernentem recta & non recta, Sicut manifestè inquit Psalmus 5. Non Deus uolens iniquitatem tu es. Item Matth. 5. Non ueni soluere Legem, sed implere. Item Rom. 8. Vt ius Legis impleatur in nobis. Liberat igitur nos à Lege, soluens pœnam, & reddens nobis iusticiam, scilicet, remissione peccatorum, & reconciliatione, reuera efficiens hoc in nobis, quod Lex postulat. Ergo contraria Legi faciens, facit contraria Christo.

L IX.

Etsi igitur peccata manent in renatis in hac uita, Tamen id peccatum nequaquam approbat Deus, imò semper iudicat, & nisi filius Dei esset umbraculum, extingueremur iudicio Dei tan-

quans

PROPOSITIONES.

quam igni. Est igitur tale peccatum in renatis, scilicet, reliquie morbi nobiscum nascentis, & uiciosi affectus, quibus tamen repugnamus, id est, dolemus propter hanc caliginem, & immundiciem, & statuimus tegi hæc mala per Christum, pro nobis deprecantem. Sic nominat Paulus hæc mala peccatum non regnans. Sed qui non repugnant & obtemperant prauis affectibus contra conscientiam, desunt esse domicilium Dei, & sunt rei eternæ pœnæ, ac faciunt Christo contraria, & Spiritui sancto. Ideo dicit Iohannes, 1. Iohan. 3. Qui facit iusticiam, iustus est, qui facit peccatum, ex Diabolo est. Item Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, adulterium, scortatio & c. qui hæc agunt, non possidebunt regnum Dei. Ezech. 33. Cum recesserit iustus à iusticia sua & c. Hæc mala nominat Paulus peccatum regnans, quod alii qui nominant peccatum mortale.

L X.

Aliquid etiam de præmijs addam. Verissimum est dictum, Cum feceritis omnia mandata uobis, dicite, serui inutiles sumus, Lucæ 17. Et Iacob inquit, Gen. 32. Minor sum cunctis miserationibus tuis, id est, sum indignus tantis bonis, mea obedientia nequaquam est meritum, id est, æquale præmijs

PROPOSITIONES. 117

eum tantorum bonorum, quibus me cumulasti. Cum autem Deus immensa misericordia propter Filium, & per eum uelit Ecclesiam in hac uita colligere, Primum tenenda est hæc firmissima doctrina & consolatio, GRATIS, propter filium Dei & per eum dari remissionem peccatorum, & iustificationem, & hæreditatem uitæ æternæ, nõ propter aliquod meritum nostrum. Deinde, cum in reconciliatis placeant bona opera, Deus discernit Ecclesiam ab impijs, addit etiam præmia bonis operibus, uidelicet, incrementa bonorum spiritualium in hac uita, & post hanc uitam, Sicut dicitur, Lucæ 19. Habenti dabitur. Ac bona corporalia tribuit suo sapientissimo consilio, ad conseruationem Ecclesiæ. Cum enim colligantur electi in hac uita, opus est uictu, ualetudine mediocri, hospitij æconomicis & politicis, ut dicitur Psalmo 113. Non mortui laudabunt te Domine. Imo propter Ecclesiam seruetur reliquum genus humanum, ut dicitur Matth. 24. Propter electos abbreviabuntur dies isti. Interea mirabiliter Deus Ecclesiæ quanquam exulanti, tamen aliqua hospitia attribuit, ubi sunt honesti congressus publici, ubi uox Euangelij passim sonat, ubi fit educatio & institutio, Ideo Paulus inquit 1. Timoth. 4. Pietas habet promissionem præsentis & futuræ uitæ.

Q 5 Hic

PROPOSITIONES.

LXI.

Hic utile est considerare causas, propter quas
 & corporalium bonorum promissiones tradita
 sunt. Prima est, ut doceamur de providentia &
 de fide, Ne statuamus hæc bona casu spargi, aut
 tantum humana industria acquiri, Sed uere eti-
 am consilio Dei distribui, iuxta hæc dicta Deut.
 30. Ipse est uita tua, & longitudo dierum tuorum.
 Psalmo 126. Nisi Dominus edificauerit domum.
 Psalmo 103. Omnia à te expectant, & tu das eis
 escam ipsorum in tempore oportuno, dante te
 escam colligent. Psalmo 144. Oculi omnium in te
 sperant Domine. Prouerb. 7. Egestas à Domino in
 domo impij, habitacula iustorum benedicentur.
 Prouerb. 10. Benedictio Domini diuites facit. Pos-
 tremo in precatione dominica à Deo petimus
 panem quotidianum, ut & hæc bona uere & li-
 berrime à Deo dari agnoscamus. Hæc & similia
 testimonia nobis sæpè proponamus, ut nos conso-
 lemur, & repugnemus Stoicis furoribus, qui non
 leuiter ledunt mentes.

Secunda causa est, Cum Deus Ecclesiam suam
 in hac mortali uita & colligat & seruet, addit
 promissiones, ut sciamus non interituram esse Ec-
 clesiam in tantis difficultatibus, iuxta hæc dicta
 Matth. 6. Primum querite regnum Dei, & cetera
 ra & c.

ra & c. Item, Scit Pater uester cœlestis uos indigere istis. Hic autem ualdè utile est, sepe cogitare dicta de Ecclesia, quæ adfirmant, semper mansuram esse Ecclesiam, etiam in hac mortali uita, & docent, quæ, & ubi sit Ecclesia in tanta multitudinẽ contumacium, & inter tantos furores diabolorum turbantium genus humanum, bellis, dissidijs, & alijs modis. Sæpè dubitant etiam, an adhuc usquam sit Ecclesia Dei, aut quærunt quæ & ubi sit. Hic sint mentes bene munitæ testimonijs, Matth. ult: Ecce ego uobiscum sum usq; ad consumptionem seculi. Matth. 24. Duo erunt in tecto, unus assumetur, & unus relinquetur. Et Esai 59. Hoc est Fœdus meum cum eis, dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & uerba mea quæ posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, & ab ore seminis tui & c. Vbi autem sit, docent hæc dicta Iohann. 10. Oues meæ uocem meam audiunt. Item Iohann. 10. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. 1. Corinth. 3. Fundamentum aliud poni non potest, præter id, quod positum est. Rom. 1. Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti & c.

Tertia causa est, Vult Deus exerceri inuocationem & fidem petitione bonorum corporaliũ, iuxta hæc dicta Psalmo. 50. Inuoca me in die tribu-

tribu-

PROPOSITIONES.

tribulationis. Item, Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie.

Quarta causa, Vult Deus in petitione corpora-
ralium simul exerceri fidem, qua accipimus gra-
tiam, per Dominum nostrum Iesum Christum.
Nam in omni petitione fidem pralucere oportet,
iuxta hoc dictum. Iustificati fide pacem habemus,
& accessum ad Deum. Et sciendum est, omnes
promissiones corporales propter aeternam tra-
ditas esse, & propter Mediatorem ratas esse, Va-
let igitur petitio corporalium, nominato Media-
tore, & fiducia ipsius, iuxta dictum Iohan. 16.
Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, da-
bit uobis. Hec doctrina de promissionibus &
premijs corporalibus, ualde utilis est, & saepe co-
gitanda, ut in his tantis miserijs uite exerceamus
fidem, & petamus mitigationem, sicut omnium
sanctorum exempla ostendunt, Mulieris Cananae,
Danielis, & similibus &c.

LXII.

Necessaria consideratio, est agnoscere dominum
nostrum Iesum Christum, secundum naturam hu-
manam & diuinam, redemptorem esse merito
suo, & esse secundum diuinam & humanam na-
turam

PROPOSITIONES. 119

curam iustificatorem merito & communicatione
sui, & Summum Sacerdotem: Hæc consideranda
sunt, ut filio Dei debitus honos tribuatur, & nos
teneamus ueram & firmam consolationem.

LXIII.

Pro uocabulo meriti, uox diuina utitur his
uocabulis multo plenioribus λυτρώρ, ἀντίλυ-
τρωρ, & ἀπολύτρωσι, ut Matthæi 20. Venit fi-
lius hominus, dare animam suam λύτρωρ pro
multis. Et 1. Timoth. 2. Qui dedit sese ἀντίλυ-
τρωρ pro omnibus. Et Rom. 3. Per redemptionem
quæ est in Christo Iesu. Significat enim redem-
ptio talem liberationem, quæ sit aliqua compensa-
tione, seu precio, seu merito. Voluit enim Deus
iusticiæ suæ hoc modo satisfieri, ut poena deriuat-
retur in aliquem, qui esset æquiualens precium.

LXIIII.

Est igitur Dominus noster Iesus Christus re-
demtor, Quia tota ipsius obedientia in hac uisi-
bili conuersatione, est precium pro nobis, idq; re-
ctè intelligatur, Quanquam enim sola natura hu-
mana laceratur & moritur, Sicut Petrus inquit,
1. Pet. 3. Passus est in carne, Tamen redemptor est,
non

PROPOSITIONES.

non tantum secundum naturam humanam, sed secundum naturam diuinam & humanam propter 5. causas. 1. Hanc humanam naturam, in quam pœna deriuanda erat, oportebat esse sine peccato, & talem, in qua esset iusticia immutabilis. 2. Oportebat esse æquiualens precium. 3. Nulla creata natura sola potuisset sustinere hanc pœnam. 4. Nulla creatura uidet arcanum consiliū æterni Patris de singulis hominibus, sed Filius solus ingreditur in sanctum Sanctorum, id est, in arcanum consiliū æterni Patris, et uidet magnitudinem iræ Patris, & offert se, id est, subijcit se iræ Dei, & est deprecator pro singulis: Et in officio Redemptoris includitur deprecator, Sicut ipse inquit Iohan. 17. Et pro eis sanctifico me. Item Esai. 53. Et pro transgressoribus rogauit. Addo & 5. causam, Hanc humiliationem ipsius nature diuinæ, quod Patri in hoc mirando decreto obtemperat, & hoc arcanum Sabbathum seruat, quiescit, nec exercet potentiam suam, ut uideat hanc passionem. Ideo scriptum est Psalmo 39. In principio libri scriptum est de me, ut faciam uoluntatem tuam, Deus meus uolo, & Lex tua in medio cordis mei. Tribuenda est igitur hæc gloria Domino nostro IESV CHRISTO, quod sit Redemptor, non tantum secundum naturam humanam, sed secundum diuinam & huma-

nam, & cum precij magnitudinē cogitamus, crescat fides, consolatio & inuocatio, iuxta hæc dicta, 1. Petri 1. Non auro redempti estis, sed precioso sanguine, tanquā agni immaculati, CHRISTI.

L X V.

Vt autem uere sit Redemptor, non tantum persoluit pœnam, sed etiam liberat nos à peccato, & à morte eterna, ideo & ipse reuiuiscit ex morte, & restituit nobis iusticiam & uitam eternam. Hæc nequaquam posset efficere ulla creatura, ideo hic Redemptor est Deus & Homo. Hæc de Redemptore diligenter consideranda sunt, & ut debitus ei honos tribuatur, & ut fides in consolatione & inuocatione crescat. Ac diligenter considerandum est nomen Redemptoris, ut Esai. 59. Et ueniet Syon redemptor, his qui redeunt ab iniquitate in Iacob, & ego hoc fœdus feci cum eis, dicit DOMINVS. Spiritus meus, qui est in te, & uerba mea, quæ posui in ore tuo, non discedent ab ore tuo, & ab ore seminis tui nunc & in æternum. Et Iob inquit capite decimo nono, Scio quod Redemptor meus uiuit, Et postea de puluere surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea.

mea.

PROPOSITIONES.

mea uidebo DEVM, quem uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspicient eum, & non alium. Rectè agnoscit Dominum, qui est liberator, & persoluet precium, & reddet ei iusticiam & uitam eternam. Cum enim inquit, In carne mea uidebo Deū, simul adfirmat restitui uitam & iusticiam eternam, quæ comprehenditur in hac descriptione, Videbo DEVM. Refutat & furores eorum, qui somniant Pythagoricam migrationem animarum, Inquit enim, ego uidebo, oculi mei, circundabor pelle mea &c.

L X V I,

Redemptionis adplicatio ad nos, est iustificatio, cum audita uoce Euangelij, per fidem accipimus remissionem peccatorum, per redemptorem, & propter eum, & Pater uerè nos recipit, & Filius, qui est Verbum aeterni Patris, in nobis uiuificat nos, & sanctificat Spiritu suo sancto, Et nos, quanquam adhuc in nobis herent reliquie peccati, tamen fide propter redemptorem, Deum & Hominem, interpellantem adsidue pro nobis, accipimus remissionem peccatorum, & sumus iusti, accepti Deo, & reconciliati imputata nobis iusticia redemptoris.

Est igitur

Est igitur iustificator Dominus noster IESVS CHRISTVS secundum diuinam & humanam naturam, merito & communicatione sui: Merito, quia semper statuendum est, nos propter eius obedientiam habere remissionem peccatorum, & iustos, id est, reconciliatos seu acceptos Deo esse fide propter ipsum. Rom. 5. Iustificati nunc sanguine ipsius saluabimur per ipsum. Item, Reconciliati sumus Deo per mortem Filij sui Item, Per obedientiam unius, iusti constituentur multi. Ebrae. 10. Sanctificati sumus per oblationem corporis IESV CHRISTI semel. Hac de merito dici manifestum est, cum expresse nominet oblationem corporis Christi semel factam. Ephes. 1. Per quem habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum. Ioh. 1. Sanguis IESV CHRISTI purificat nos ab omni peccato. Esai. 53. Liore eius sanati sumus. Hac & similia dicta loqui de Domino nostro IESV CHRISTO, Deo et Homine, et de eius obedientia, manifestum est. Oportet igitur fide intueri Mediatorem, Deum & hominem, & statuere, quod propter hunc uere sint tecta peccata nostra, iuxta illud, Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

R

peccata.

PROPOSITIONES.

peccata. Hæc consolatio etiam post regeneratio-
nem omnibus Sanctis in hac uita necessaria est.
Nitatur fides merito & intercessione Summi Sa-
cerdotis CHRISTI, iuxta dictum, Totius fi-
ducia certitudo est in precioso sanguine CHRIS-
TI.

LXVIII.

In illa ipsa uero consolatione, qua nos audita
uoce Euangelij sustentamur, & in qua uiuifica-
mur, & ex doloribus inferorum liberamur, ue-
re fit regeneratio ad uitam æternam, nec fit ocio-
sa speculatione, sed quanquam in alijs magis, in
alijs minus sentiuntur hi motus, tamen sentiri
eos non dubium est, iuxta dicta de terroribus, &
de consolatione. Esai. 38. Sicut Leo contriuit om-
nia ossa mea. Item Rom. 5. Iustificati fide pacem
habemus apud Deum. Ephes. 4. Accedimus ad
eum cum fiducia. Aba: 2. Iustus fide sua uiuet. Gal-
lat. 7. Per Legem Legi mortuus sum, uiuo au-
tem non iam ego, sed uiuit in me Christus.

Fit igitur regeneratio, cum audita uoce Euan-
gelij, filius Dei, qui est Verbum æterni Patris, est
nobis iam ueritas & uita, Iohan. 14. Mouet cor-
da nostra fide per spiritum sanctum, ut creda-
mus

PROPOSITIONES. 122

mus nobis ab aeterno Patre remitti peccata, & nos recipi propter Mediatorem, Deum & Hominem, passum & resuscitatum. In hac consolatione uiuificati; iam sumus domicilium & templum Dei, sicut dictum est Iohan. 14. Veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus. Item Galat. 2. Viuit uero in me Christus. Item Iohan. 10. Ego uitam aeternam do eis. Item Iohan. 5. Pater meus usq; modo operatur, & ego operor. Item Iohan. 10. Nemo potest rapere oues meas ex manibus meis. Item Iohan. 5. Vos in me estis, & ego in uobis, Ego sum uitis, uos palmites.

Ac expresse semper damnauimus & damnamus Pharisaeas & Pelagianas tenebras omnium: qui fingunt, hominem iustum esse non regeneratum. Clamamus etiam assiduis gemitibus ad Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, qui est Immanuel, & mirabili ac inenarrabili consilio Dei caput est, per quod sustentatur & uiuificatur tota Ecclesia, ut sit efficax in nobis, & magis magisque nos transformet & claritate in claritatem Spiritu suo sancto, Ita communicatione sui filius Dei reddit nobis uitam & iusticiam aeternam in nobis, sicut inquit Iohannis decimo, Ego uitam aeternam do eis.

R a Sed

PROPOSITIONES.

LXIX.

Sed in hac mortali natura manent adhuc simul in nobis reliquie peccati, multae & magnae, Vult autem Deus Ecclesiam praecipue intelligere, uerè eum irasci peccato, uult non esse securam, etiamsi sunt in nobis initia regenerationis, semper uult crescere in nobis poenitentiam, sicut inquit Dominus Lucae 13. Nisi poenitentiam egeritis, similiter peribitis. Huc pertinent haec conciones, saepe repetitae Exod. 34. Coram te innocens non est innocens. Psalmo 143. Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Cum igitur simul maneant reliquie peccati in nobis, semper haec uerissima & unica consolatio tenenda est, quod propter Mediatorem, Deum & Hominem, qui est umbraculum, & interpellat pro nobis, habeamus remissionem peccatorum, & placeamus Deo per misericordiam, Et nisi fide apprehendatur haec consolatio, desinit homo esse domicilium Dei, & alij securitate carnali pereunt, alij statim oppressi desperatione extinguuntur. Necessè est igitur de hac consolatione, & de hac fide doceri homines.

LXX.

Et congruunt dicta dulcissima Ieremiae 21.

Et

PROPOSITIONES. 123

Et suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex, & hoc est nomen, quod uocabunt eum Deus iusticia nostra. Hic Deus, scilicet Messias, qui est et Deus et germen Dauidis, est iusticia nostra, & donata nobis ad remissionem peccatorum, & reconciliationem, quam nobis meruit, & in nobis habitat, ut uitam aeternam & iusticiam nobis reddat, sicut in Iohanne dicitur, Gratia & ueritas per IESVM CHRISTVM facta est. Gratia, id est, Remissio peccatorum, & reconciliatio. Veritas, id est, uera & aeterna sapientia, agnitio uera Dei, uita & iusticia aeterna per Iesum Christum nobis communicata est.

LXXI.

Neesse est doceri renatos in hac uita, quamquam iam sunt templum Dei, tamen semper eos debere credere, quod propter filium Dei, Deum & Hominem, deprecantem pro ipsis, placeant aeterno Patri, non propter nouitatem, quia simul adhuc in nobis haerent reliquiae peccati, multae & magnae, quod agnosci neesse est. Ideo Daniel inquit capite nono, Non propter iusticias nostras, sed propter Dominum exaudi nos. Et Roman. 8. Filius semper interpellat pro nobis. Et Hebrae. 7. Semper uiuens, ut interpellet pro nobis. Hac

R ; fide

PROPOSITIONES,

fide lucente in renatis, manent sancti templum Dei, hac fide extincta ruunt uel in contemptū, uel in desperationem, & desinunt esse templum Dei. Hanc consolationem proponit & doctrina de Sacerdotio filij Dei.

L X X I I.

Christus est Summus Sacerdos secundum diuinam & humanam naturam. Est enim hic Summus Sacerdos persona immediate à Deo ordinata, ut Euangelium proferat ex arcano consilio diuinitatis, & sonet inter homines & offerat Deo Sacrificium pro alijs, ad placandam iram, & sit deprecator assiduus pro eis, de quo & promissio sancita est, uere ipsius Sacrificio placari iram Dei, & exaudiri eum pro nobis deprecantem. Hec comprehenduntur omnia in dicto Psalmi 110. Tu es Sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchizedech. Est igitur Summus Sacerdos natura Deus, ut arcanum consilium de remissione peccatorum, & de modo restituendi genus humanum ex sinu aeterni Patris proferat, & ut semper Ecclesiam colligat uoce Euangelij, sparsa in genere humano. Est Homo, ut offerat Sacrificium, deriuata in sese ira pro genere humano, quam, ut sustinere posset offerens

PROPOSITIONES. 124

est persona diuina, sicut Hebræos nono dicitur,
 Qui per Spiritum æternum sese obtulit immacu-
 latum Deo. Et in Psalmo 40. Volui, & Lex Dei in
 corde meo est.

Deprecator etiam est Deus & Homo, Nam
 arcanum consilium æterni Patris de singulis ho-
 minibus uidet hic deprecator, & pro singulis ap-
 plicat ipse Sacrificium, quod in natura humana
 semel factum est, Sicut Ebræos decimo dicitur,
 Voluntate ipsius sanctificati per oblationem cor-
 poris IESV CHRISTI. Item, Habentes fi-
 duciam intrandi in sancta per sanguinem IESV.
 Vult igitur fidem nostram intueri hunc Media-
 torem, Deum & Hominem, & niti ipsius sacri-
 ficio seu merito, & ipsius deprecatione, hoc cum
 fit, simul ipse est efficax in nobis, & uiuificat
 nos.

LXXIII.

Semper in hac uita in iustificatione compre-
 henduntur, simul & remissio peccatorum, &
 uiuificatio, quæ fit per filium Dei in nobis, Sicut
 Roman: quarto expressè comprehendit remissio-
 nem peccatorum, Beati quorum remisse sunt ini-
 quitates, & quorum tecta sunt peccata. Ver-
 bum igitur iustificare, intelligatur ex reis, &

R 4 non

PROPOSITIONES.

non habentibus iusticiam Dei, fieri non reos, sed absolutos, & habentes Christum, qui & efficax est in nobis, & assidue pro nobis Patrem interpellat, ut propter ipsius Sacrificium sit placatus, & imputetur nobis eius iusticia. Hoc de Christi merito complecti necesse est.

LXXIII.

Esaiæ 53. dicitur. Noticia sui seruus meus iustus iustificabit multos. Hic non dubium est, dici de Messia, qui nominatur Seruus, id est, minister, missus ad hanc obedientiam, ut uocem Euangelij, prolatam ex sinu æterni Patris, sonet inter homines, & fiat Victima, Redemptor, & Saluator, Sicut Esaiæ 42. scriptum est, Ecce Seruus meus, quo delectatur anima mea. Hic minister Deus & Homo, iustificabit multos, & remissionem peccatorum dabit, & dabit æternam uitam & iusticiam. Complectitur enim integrum beneficium, sicut usitatum est in Prophetico sermone. Paulus autem ita nominat beneficia Rom. 6. Gratia Dei, & donum per gratiam, quæ est unius hominis IESV CHRISTI, exuberat in multos. Gratiam haud dubie nominat remissionem peccatorum, & reconciliationem gratiam, qua sumus accepti Deo, propter Mediatoris

rem, de quo hic Paulus expresse inquit, Per gratiam, quæ est unius hominis IESV CHRISTI, ut testetur nobis & initio dari remissionem peccatorum, & postea, propter meritum Mediatoris, Dei & Hominis. Postea dominum nominat consecutionem totius beneficii, uidelicet, uitam & iusticiam æternam, quæ datur nobis per Filium, qui est Verbum æterni Patris, & dat nobis Spiritum sanctum suum. Inquit autem Esaias, hæc beneficia accipi hoc modo, uidelicet, agnitione huius ministri iusti, id est, fide, de qua supra dixit, Quis credit auditui nostro. Hæc fides intuetur Mediatorem Deum & Hominem, & est fiducia, qua in eo acquiescimus, quia ipse sua obedientia placuit iram æterni Patris, & dans remissionem peccatorum, simul in nobis est efficax, sicut inquit, Ego uitam æternam do eis.

LXXV.

Fides, quæ intuetur Mediatorem Deum & Hominem, & nititur merito Mediatoris, seu gratia, qua ipse acceptus est æterno Patri, propter quem & nos, qui sumus eius membra, accepti sumus. Hæc inquam fides, quæ nititur merito filij Messia, est ipsa fiducia misericordiæ, qua

R s pro-

PROPOSITIONES.

propter eum Pater nos recipit. Et cum Prophe-
ta ad misericordiam confugerint, de hac ipsa fi-
de agnoscente & apprehendente Mediatorem
concionantur, propter quem promissa est mise-
ricordia, Sicut Daniel inquit, Non propter no-
stras iusticias, sed in misericordia tua exaudis
nos propter Dominum. Et Psalmo 6. Domine,
ne in furore tuo arguas me, saluum me fac pro-
pter misericordiam tuam &c. Et Psalmo quin-
quagesimo, Miserere mei Deus, secundum ma-
gnam misericordiam tuam. Vbi postea Mediato-
rem significat, Asperges me Domine hysopo, id
est, propter sanguinem Filij tui remittas mihi
peccata. Deinde etiam uere de efficacia in no-
bis loquitur, Cor mundum in me crea Deus &c.
Ita ubiq; uox diuina utrumq; proponit, consola-
tionem, qua propter Mediatorem habemus re-
missionem peccatorum & reconciliationem.
Deinde & sanctificationem & uiuificationem,
in qua filius Dei uere in nobis est efficax. Et
hec nominat Paulus Gratiam & Donum per
gratiam, quæ est unius hominis IESV CHRI-
STI.

LXXVI.

Quotidie in recitatione Symboli, cum reci-
tamus Articulum, Credo remissionem peccato-
rum,

PROPOSITIONES. 126

rum; fides confirmetur, & sic statuat, mihi quoq;
 remitti peccata, Credo iuxta dictum in Actis ca-
 pite decimo, quod omnes Prophetæ testimonium
 perhibent accipere remissionem peccatorum per
 Nomen eius, omnes qui credunt in eum. Et simul
 mens intueatur summam doctrinæ de iustifica-
 tione, & complectatur totum Symbolum. Scias
 propter filium Dei passum, crucifixum, & resus-
 citatum, & per eum dari remissionem peccato-
 rum, & recipi ab æterno Patre &c. Sicut in Io-
 hanne dicitur, Pater diligit eum, Et æternum Pa-
 trem & Filium spirare Spiritum sanctum in cor-
 da credentium in illa ipsa consolatione. Sicut ibi-
 dem dicitur in Iohanne, capite decimo quarto,
 Veniemus ad eum, & mansionem apud eum fa-
 ciemus. Intelligatur autem remissio peccatorum,
 de continua remissione, etiam postquam renati
 sumus, Sicut Roman. quinto dicitur, Gratia &
 donum per gratiam, quæ est unius hominis Iesu
 Christi. Et sciant renati se quoq; assidue accipe-
 re remissionem peccatorum, & nitatur fides pro-
 piciatore, Deo & Homine.

LXXVII.

DE ECCLESIA.

Deus immensa bonitate, propter Filium, &
 per

DEI PROPOSITIONES.

per eum, colligit sibi eternam Ecclesiam in genere humano, per ministerium Euangelij, & hanc uult inchoari in hac mortali uita, iuxta hanc ipsa dicta, Marci ultimo, Ite docete Euangelium omnes Gentes, & baptizate & c. Item 2. Corinth. 5. Superinduemur si tamen non nudi reperiemur. Item, Omnes manifestari oportet coram tribunali IESU CHRISTI, ut reportet unusquisq; ea quæ egit in corpore. Item Apocalypsis decimo quarto, Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Describenda est igitur Ecclesia, in qua in hac uita sonat uox ministerij. Est igitur hæc uisibilis Ecclesia, uisibilis cætus amplectentium Euangelium incorruptum, & rectè amplectentium & utentium Sacramentis, in quo Deus per ministerium multos regenerat, suntq; in eo cætu multi non sancti, sed tamen de doctrina consentientes.

LXXVIII.

In tanta confusione opinionum, in tantis ruinis regnorum, sæpè his dubitationibus concutuntur animi, an sit aliqua Dei Ecclesia, quæ, & ubi sit, & qualis sit. Necessè igitur est, bene confirmatas esse in singulis has sententias, quod & semper usq; ad resurrectionem mortuorum alia
quæ

PROPOSITIONES. 127

qua sit uera Dei Ecclesia, & semper ratae sint promissiones credentibus, etiamsi saepe exigua est Ecclesia, Et quod oporteat unumquemque sese adiungere ad ueram Ecclesiam, confessione doctrinae, & inuocatione filij Dei, & statuere sese membrum esse uerae Ecclesiae ubicumque est.

De duratione tenenda sunt haec dicta, Matthaei ultimo, Ecce ego uobiscum sum, usque ad consummationem seculi. Matthaei uicesimo quarto, Propter electos abbreviabuntur dies isti. Semper igitur erunt aliqui electi, donec illucescat dies resurrectionis. Item, In aduentu filij hominis duo erunt in agro, unus assumetur, & alter relinquetur. Matthaei decimo tertio, Sinite utraque crescere usque ad Messem. Et postea, Messis consummatio seculi est. Primae Corinthios undecimo, Hoc facite in mei commemorationem, donec ueniam. Haec perspicua testimonia, quae expressè loquuntur de duratione Ecclesiae in hac mortali uita, usque ad resurrectionem, sint in conspectu, ut inter tanta scandala nos confirment, ne existimemus prorsus nullam esse Ecclesiam, cum tanta sint opinionum & morum confusiones, Sicut & Prophetas excruciat haec cogitatio, Adiungamus autem & haec duo testimonia ex Esaie 59. Hoc est Foedus meum cum eis, dicit DOMINVS,
Spiri-

PROPOSITIONES.

Spiritus meus qui est in te, & uerba mea, quae posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, nec ab ore seminis tui dicit DOMINVS, deinceps & in sempiternum. Esa. 46. Etiam in senectate ego gestabo uos.

De adiunctione singulorum ad ueram Ecclesiam, nota sint haec testimonia, & statuat unusquisque sese membrum esse uerae Ecclesiae. Psalmo uicesimo sexto, Vnum hoc petij à DOMINO, hoc requiro, ut habitem in domo Domini omnibus diebus uitae meae, ut uideam uoluntatem Domini, & uisitem templum eius. Psalmo 84. Beati qui habitant in domo tua Domine. Psalmo 91. Plantati in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri florebinus. Psalmo uicesimo nono, Odi Ecclesiam malignantium Domine, dilexi decorem domus tuae. Psalmo trigesimo quarto, Confitebor tibi in Ecclesia magna. Huc pertinent omnia dicta, quae praecipunt audiri ministerium, & prohibent disiunctiones facere à uero ministerio, ut, Qui uos audit, me audit, qui uos spernit, me spernit. Ephesios quarto, Solliciti seruate unitatem spiritus copulati pace. Hebr. eos decimo, Non relinquentes congregationem uestram. Cum autem sciamus, & duraturam esse Ecclesiam, & nos oportere eius membra esse, necesse

est simul considerari, quæ & ubi sit uera Ecclesia, & qualis sit, & quæ res ad eius unitatem requirantur.

LXXIX.

Quid & ubi sit Ecclesia, ex definitione intelligi potest, Certissimum est enim illos homines & illos cœtus non esse Ecclesiam Dei, qui aut prorsus ignorant Euangelium, aut aliquem Articulum fundamenti, Id est, aliquem articulum fidei, aut doctrinam Decalogi oppugnant, aut manifesta idola defendunt. Hic nota sint testimonia Iohannis quinto, Qui non honorat Filium, non honorat Patrem. Item, Primo Corinthios tertio, Fundamentum aliud poni non potest, quam quod positum est, quod est IESVS CHRISTVS. Item Galatas primo, Si quis aliud Euangelium docet, anathema sit. Tantum igitur illi homines & illi cœtus sunt membra Ecclesiæ, ubicunq; sunt, qui amplectuntur Euangelij doctrinam incorruptam, & quanquam alij plus alij minus lucis habent, Tamen necesse est eos retinere fundamentum, & omnes articulos fidei, doctrinam Decalogi, & non pertinaciter defendere idola. Huc pertinent dicta, Oues meæ uocem meam audiunt. Item, Si quis diligit me, sermonem meum serua

serua

PROPOSITIONES.

seruabit, & Pater meus diliget eum, & ueniet ad eum, & mansionem apud eum faciemus.

L X X X.

Hic iam sciri oportet, qualis sit uera Ecclesia, Libenter enim cernerent homines conuictam forma regni politici, florentem imperio, sicut Episcopi transformant Ecclesiam in regnum politicum, Sed habet Ecclesia quadam uera signa, quibus agnosci potest. Vocem Euangelij incorruptam, Legitimos usus Sacramentorum, & obedientiam debitam ministerio. Hec signa acribus & oculis iudicari possunt, quæ quidem & necesse est considerari, ut sciamus, cui cœtui nos adiungere debeamus. Nec dubium est, in his ipsis cœtibus aliquos esse electos, etiam si multi admixti sunt, qui non sunt sancti, Iuxta dictum Esaiæ primo, Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma essemus. Et ad unitatē Ecclesiæ cōsensus in his tribus rebus necessarius est, uidelicet in doctrina fundamenti, in usu legitimo Sacramentorum, & in præstanda obedientia debita ministerio. Id est, Populus audiat doctrinam, obtemperet iudicijs. Complector enim iudicia cum nomino obedientiam debitam ministerio. Item, ne faciat distractiones à communi societate Ecclesiæ. Et

Sic, Et cum nomino consensum in fundamento requiritur consensus in articulis fidei & in Decalogo, etiamsi supra fundamentum alij aurum alij stipulas extruunt, & aliquid erroris habent multi, & aliquid est disensionum. Manet enim aliquid caliginis & infirmitatis in sanctis, Et Paulus inquit Infirmos in fide assumite Romano: decimoquarto.

LXXXI.

Ad unitatem Ecclesie nequaquam necessaria est similitudo Ceremoniarum humanarum, ideo dictum est: Nemo uos arguat in cibo & potu, in ritibus dierum Festorum. Hanc doctrinam sciri necesse est, ne alij condemnent alios propter dissimilitudines in ritibus humanis, ut sunt contentiones de pane azimo, de fermentato, de ieiunijs, de discrimine ciborum. Vult autem conspici Deus libertatem in his ritibus humanis ne delabantur homines in errores Pharisaicos, & putent tales externas obseruationes esse iusticiam Euangelij, item esse merita remissionis peccatorum. Iustinus respondet Iudeo pugnanti de seruandis Ceremonijs, Christus est nostra lex, id dictum dextre intellectum dulcissimam doctrinam continet, Sed ipse de Ceremonijs loquitur. Christus

S stus

PROPOSITIONES.

stus est lex scilicet impleta, ipse significatur agnus
 mactato, & ipsum habentes habemus quod lex
 significauit, Sicut & Paulus inquit, Legem fuisse
 se umbram, Corpus autem esse CHRISTVM.
 Dextrè autem accommodari ad totam Legem
 potest. Christus nostra Lex est, scilicet impleta,
 Quia & merito, seu imputatione, & com-
 municatione sui seu effectione iustificat, Exhibet
 igitur quòd Lex significabat, quia sumus iusti, id
 est, habentes remissionem peccatorum & recon-
 ciliationem propter mediatorem, Deum & ho-
 minem fide, Et simul habentes ipsum qui in nos-
 tris est efficax, & uiuificat nos ad uitam aterna-
 nam, Sicut inquit, Ego uitam aeternam do eis.

LXXXII.

In consideratione qualis sit Ecclesia, necesse
 est etiam scire, in hac uita admixtos esse sanctos
 multos non sanctos, item subiectam esse cruci &
 sparsam in diuersa mundi imperia, nec Euange-
 lio constitui unum aliquod regnum, quod corpo-
 ralibus præsijs defendat sanctos. Hæc scire
 necesse est, ne offendat nos hæc deformitas, quod
 multi non sancti sunt admixti Ecclesie. Item
 quòd sine certo imperio sparsa est in mundum, et
 ingentibus ærumnis subiecta. Hæc pertinent ad
 et

PROPOSITIONES. 130

Et Matthæi decimotertio de sagena missa in mare. Item quod non constituat imperia 2. Cor: 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia. Item de cruce, Si quis uult me sequi tollat crucem suam & sequatur me. Hic prodest etiam causas cogitare quare DEVS uelit Ecclesiam subiectam esse cruci.

LXXXIII.

Deinde de potestate ministrorum Euangelij queritur de qua usa est uetustas hac partitione. Alia est potestas ordinis, Alia est potestas iurisdictionis. Potestas ordinis est mandatum docendi Euangelij, administrandi Sacramenta, absol- uendi non ut in iudicio, sed ut in ministerio, & ordinandi ministros. Sed potestas iurisdictionis est iudicia Ecclesiastica exercere contra reos delictorum qui conuinci possunt, & conuicti pu- niantur non ui corporali, sed excommunicatio- ne donec resipiscant. Est autem & cognitio ne- cessaria sicut iubet uox diuina Deute: 17. Audi & inquire diligenter & cum uerum erit cer- tum punies &c. Hic autem Romani Episcopi quatuor insignes errores addunt. I. Sumunt sibi potestatem instituendi nouos cultus. II. Item obligandi conscientias peccato mortali, si qua
 s 2 ipsorum

PROPOSITIONES.

ipforum traditio uioletur. III. Item potestatem interpretandæ scripturæ autoritate regia. IIII. Item potestatem politicam transferendi regna mundi. Hæ falsæ persuasiones necessario taxandæ sunt.

LXXXIIII.

Quòd non habeant potestatem instituendi nouos cultus ulli homines, manifesta uox diuina est Lucae 17. Frustra colunt me mandatis hominum.

LXXXV.

Quòd traditiones humana autoritate factas uiolare extra casum scandali nõ sit peccatũ mortale, Constat ex hoc dicto Colossen: 2. Nemo nos arguat in cibo aut potu.

LXXXVI.

De interpretatione scripturæ sciendum est, Magnum discrimen esse inter politicum iudicem, & iudices in Ecclesia de doctrina. Quando Lex est generalis seu ambigua, potest rex seu prator facere interpretationem, & hæc interpretatio ualet propter officij seu loci autoritatem, Quia Deus armauit magistratum hac autoritate ferendi suas leges, & addendi interpretationes cum opus est. Sed iudices in Ecclesia habent præscriptam

PROPOSITIONES. 131

Scriptam uocem diuinam ab hac nequaquam discedendum est, iuxta dictum Galat: 1. Si quis aliud Euangelium docet anathema sit. Semper autem in Ecclesia sunt aliqui seu multi seu pauci qui retinent ueritatem, ut Zacharias, Simeon, Maria, Elizabeth. Cum igitur conueniunt iudices aliqui pij recitant interpretationem ueram quæ est ipsorum confessio. Multi uero impij sæpè contrariam fingunt, nec obligant hæ sententiæ ceteros propter loci authoritatem, Sed aliqui dociles commones facti à pijs mouentur dictis Prophetis & Apostolicis, ut ueram interpretationem amplectantur, non propter personas aut loci authoritatem, ut in controuersia Samosatensi mouentur pij, ut statuunt uerbum esse personam, quia audiunt rectè congruentia testimonia sine Sophistica. Credunt igitur propter uocem diuinam, non propter iudices.

Hactenus Philippus &c.